

NÁVRH BYTOVÉHO DOMU S OBCHODEM NA VÍTĚZNÉM NÁMĚSTÍ V PRAZE 6

V Lidových novinách se 4. 6. 2017 objevil článek o novostavbě na Vítězném náměstí v Dejvicích, na nároží ulic Jugoslávských partyzánů a Terronská, doprovázený vyobrazením návrhu z kanceláře architekta Jakuba Ciglera. Na žádost občanského sdružení Bubeneč, z.s. jsem napsala následující rozbor vztahu této budovy k Vítěznému náměstí.

V severním předpolí Hradu byl v prvních letech Československé republiky prof. Antonínem Engelem navržen nový urbanistický celek. Profesor Engel zvolil v té době již konzervativní formu městské struktury, blokovou zástavbu se souvisle obestavěnými prostory náměstí a ulic, respektující prioritu prostoru. Prof. Engel zde tradiční formou zástavby vytvořil městskou čtvrť, která si svou kvalitou moderního města podržela do dnešních dnů.

Tradiční urbanismus do konce 19. stol. se řídil prioritou prostoru, jejímž důsledkem je kontext v zástavbě. To znamená, že prostor určuje formu architektury, ne naopak. Ta si zachovává osobitost, ale respektuje vztahy v prostoru nastavené, aby zachovala jeho smysl jako koherentního, nadřazeného celku. Priorita prostoru je základem identity Englovy zástavby, a současně její nejvyšší hodnotou, pro kterou obdržela jako celek statut památkové zóny. Z tohoto důvodu je vyjádření k urbanistické a architektonické kvalitě návrhu zaměřeno na vztah budovy k celkové koncepci náměstí.

Vítězné náměstí se stalo dominantním prostorem Englovy nové městské čtvrti i celého severního předpolí Hradu. Jeho postavení je dáno majestátní rozlohou a důsledným geometrickým řádem, založeným na hlavní ose podkovovitěho půdorysu Dejvická – Technická a svislé ose ve středu kruhového objezdu. Svislá osa vytváří sjednocující dostřednou orientaci celku. Pevná urbanistická koncepce prostoru je potvrzena jednotným architektonickým členěním všech domů po obvodu náměstí. Jedná se především o výrazné vymezení soklu, obíhající pás fasád, přesahující korunní římsu a střešní krajiny. Významnou úlohu hraje i jednotný charakter povrchu fasády a barevnost. Tyto urbanisticko

architektonické prostředky udržují povědomí celistvosti celého rozlehlého prostoru, jeho dostřednosti – a to i ve stavu torza. Odtud lidový název Kulafák. Engelův řád je doslova přítomný i v nedokončené části náměstí.

Pro srovnání novostavby s původní zástavbou náměstí můžeme použít podle osy Dejvická – Technická přiřazený objekt „generálního štábu“. Generální štáb sdílí s celým náměstím plastické ukončení soklu, je součástí po obvodu náměstí probíhajícího pásu fasád ukončených předstupující římsou i typu zastřešení a kromě barvy krytiny i barevnost. Jisté zdůraznění všech těchto prvků (římsa je dokonce nadlehčena atikou s vertikálními akcenty, důraznější pilastry na fasádě) ve srovnání s ostatní zástavbou nevytrhává budovu z pevně integrovaného celku. Engelovo řešení to není, protestoval proti němu, zřejmě pro jistou pompéznost vlastní době po 2. světové válce. Nicméně odlišnosti zde uplatněné nerozbily celistvost prostoru, nebyl porušen jeho řád.

Návrh novostavby klasické dělení budovy na sokl, fasádu, římsu a střechnu nemá. Bílé husté lezény sjednocují vše do jednoho celku. Vyrůstají ze země, probíhají přes tmavší sotva postřehnutelný pás v úrovni soklu k úrovni, kde se fasáda lomí do šikmých ploch protínajících se ve výši hřebene generálního štábu. Tmavý pás pod lezénami není sokl, i když zřejmě probíhá v jeho výši, neplní jeho funkci v prostoru náměstí. Nevymezuje totiž spodní prostor náměstí, vnímaný jako parter, po celé jeho ploše. Plocha fasády nad soklem se nijak svébytně neuplatňuje, jako je tomu u původní zástavby. Lom plochy fasády není římsa, i když dodržuje její výšku. Bez předsunutí před rovinu fasády nemůže „zastropit“ náměstí, dát mu pomyslné vertikální vymezení, typické pro stávající část. A konečně – budova nemá střechnu ve smyslu toho slova. Ukončuje ji průnik šikmých fasád. Vstupuje v podstatě stejně do střešní krajiny náměstí, jako její předchůdce – bílý medvěd. Lidé si tu souvislost uvědomují a nazývají projekt „medvěd v kleci“.

V barevnosti návrhu je zcela zjevná snaha odlišit se od stávajících fasád zářivou bělobou lezén. Jediné, co se tím dokáže, je právě ta odlišnost. Cena je vysoká – rozbití prostoru náměstí. Na první pohled je patrné, že budovy mluví vzájemně odlišným jazykem. Tím, že najdeme různé věci stejným slovem, neodstraníme jejich různost, ani nezpůsobíme, že budou plnit stejné funkce.

Totožnost architektury, její charakter je v podstatě dán jejím vztahem k prostoru, který ji obklopuje. Je zcela zásadní, jestli se od prostoru jasně vymezuje – v horizontální nebo vertikální rovině (abstraktně hladké plochy fasád, rovné střechy), nebo se s ním prolíná (členité fasády, atiky, římsy a zastřešení stylových období), nebo dokonce do něj hluboko

proniká (hroty katedrál). Těsné sousedství různě k prostoru orientovaných objektů působí vždy nepříjemně chaoticky. Jednotný typ zastřešení býval běžnou součástí regulativů ucelených lokalit ve městě; kde bývaly povoleny střechy šikmé, nepovolovaly se rovné a naopak. Zajišťovalo to sounáležitost větších celků, které člověk intuitivně vytváří v zájmu lepší orientace a pochopení svého prostředí.

Nelze, než konstatovat, že navržená novostavba ruší soudržnost celého prostoru. Problém není v nezbytnosti opakování původní architektury, ale v nedodržení jednoty prostoru, jeho řádu. Bez ní se rozlehlé náměstí rozpadne do chaosu, který bude ještě vzdálenější dokončení celku, než současné torzo.

Závěr.

Náměstí bylo navrženo Antonínem Engelem v jednotě urbanistické a architektonické koncepce. Takovou zástavbu lze vytvořit pouze na základě priority prostoru. To znamená v kontextu jednotlivých objektů. Nejde o nějaký uměle vytvořený názorový konstrukt, ale o urbanismus odpovídající přirozenému vizuálnímu vnímání prostředí, které je společné lidem všech kultur po dlouhou etapu vývoje stavby měst. Vizuální vjem prostředí potřebuje koherentní celky – vnímáme vždy celou ulici, celé náměstí dříve než jednotlivé domy. Jen tak se můžeme ztotožnit se svým prostředím a dobře se orientovat. Pokud mezi jednotlivými domy není kontext, vnímáme chaos a pociťujeme stres. Město je naším umělým životním prostředím, není lhostejné, poskytuje-li nám existenciální podporu, pocit bezpečí a vzájemné sounáležitosti - nebo vyvolává chaos, stres a odcizení. Působení prostoru na psychiku jednotlivce i celé společnosti, vliv na vzájemné vztahy (empatie nebo odcizení) je dnes již popsán v rozsáhlé literatuře od renesance po současnost. Jestliže hledáme příčiny, pro které lidé protestují proti současným projektům, vždy najdeme stejnou příčinu – porušení prostorových vztahů, urbanistických hodnot prostředí.

Zásadním pochybením především je, že městská část připouští postupnou dostavbu náměstí, aniž by měla hotovou koncepci celku. Jediným přijatelným řešením této situace je přerušit práce na projektu zástavby proluky a zaměřit se na zpracování studie dostavby celého náměstí v jednotě urbanistického řešení a architektury ve smyslu autorova původního návrhu se zohledněním současných podmínek a cílů.

14. 01. 2019

Ing. arch. Marie Švábová
ASORKD (www.asorkd.cz)